

Handwritten signature: *Kanewsky, Jacob*

8

עש"ו

עמ"י

זהלצי"ב

ספר

קהלות יעקב

על מסכתות

שבת עירובין וביצה

כולל משא ומתן ביאורים והערות ופלאפולים על הרבה סוגיות וענינים עמוקים במסכתות שבת עירובין וביצה ובדברי רבותינו הראשונים והאחרונים ז"ל זי"ע תוצאה מתוקנת עם הרבה הוספות ותיקונים בעה"י

בני ברק

ה"ש ש'היו מעלעלו בידים מ"מ משתמש בו בעלמו שמדליקו
 ובתנן שם שגם למתך חת כרעיו המטה על המוקצה הסוד
 לפי שטובה מעשה, בגוף המוקצה והב"ל משתמש בידים
 בהמוקצה. הכלל להרשב"ה ז"ל שרי הגהה דממילא במוקצה
 ואפילו משתמש בו לזרבו כגון שמושל על האש של המוקצה
 הצל הסוד שימוש בגוף המוקצה לעשות בו גופי חתו מעשה
 ובבית הלוי שם הקשה דהא מלינו נכמה דוכתי שמוחר
 להשתמש במוקצה ה"ש שפוגע ופוגע בהמוקצה
 דחוכה מעשה בגוף המוקצה דהא חתן הקש שטל גבי המטה
 לא יעטעטו בידו הצל מעטעטו בגופו, ושוכב עליו ושרי, רק
 העלעול בידיו הסוד משום מוקצה. וכן חתן טומנין בגיזי
 אמר ואין מעלעלין אותן. וכן מזה דלא יעמיינה בחול ובחזק
 דריסו דמבואר דהסוד משום שמוז עשר הצל משום
 השתמש בהן לא הסוד וכן קושיות עלומות לבאר.

והבלעב"ד צ"ח דלא בכל מוקצה הסוד הרשב"ה ז"ל
 השתמשות בגוף הדבר בלא עלעול, דבאמת יש
 שני סוגי מוקצה המחולקין בטעמן כמש"ס זע"ס, דודאי
 כל דבר "ש'היו מוכן" הוי מוקצה צין לר"י צין לר"ש, הלא
 שנהקרו ר"י ור"ש מה נקרה לינו מוכן, דהא בגרונרות
 ולמקום דהחיבו בידים מודה ר"ש דהוי מוקצה ולהד ליבנה
 בסוף בינה גם מדבריות מודה ר"ש דהוי כדחלו בידים
 [ה"ש ש'היוין לחבלה בזמן הדחוי] וכן צילד מודה ר"ש
 כמש"ס התוס' בינה ד"ה ד"ה חר"י וכ"כ שאר פוסקים, וכן
 פירות האסורים בחבילה מדאורייתא הוי מוקצה גם לר"ש.
 ולא התיר ר"ש הלא ציושב מלפני כדאמרי' צב"ה ד"ל דה
 השיב מוכן לר"ש דכל שיש לו תקוה ליהנות ממנו לא תקצהו
 מדעתו כדפירשי' ז"ל ר"ח בינה ד"ה קס"ד, ור"י פליג
 וסובר דגם זה השיב לינו מוכן והוי מוקצה.

76

ויסוד מחלוקתם הוא בדבר שלא הכינו כהדיא וגם לא
 דחאו כהדיא חי זה השיב בלתי מוכן דודאי שמן שגד
 לא הכינו ממש שהרי להדלקה נתנו הצל לא דחאו ממש כיון
 דחיבה לד השתמשות חי הכנה נרו, וכן חמרי דסיקה
 והתנוולת לביתם ושו להלכה דכל זה לינו מוקצה לר"ש
 [שבת ד"ט ט"ב] היינו משום דהוי דלא יחדו בפירות
 להשתמשות שלו מ"מ ג"כ לא דחאו כהדיא, דרגילות הוי
 שבטת ה"זרק נועל מחמרי דסיקה לעלמו ושוחט עז
 והתנוולת העומדים להלכ וצליים ואין כחן דהוי כהדיא חז
 השיב מוכן לר"ש, ולר"י לא השיב מוכן הלא מה שמוחד
 בחפירש לזרבו או שיעקרו עומד לכן מסתמא, ועב"פ יסוד
 דין מוקצה זה הוי מפאת שאינו מוכן וענין לינו מוכן הוי
 לכל חד כדלית ליה וכמש"ס L.

ויסוד דין זה דלינו מוכן הוי מוקצה הסמכיתו רבנן
 חקרה דהכינו דבעינן שיהא מוכן וכ"כ ה"ה כלל
 ס"ו וכ"כ בספר קהלת יעקב להחוי"ד הוצה בספר ח"מ"ב
 דינו וי"ט ס"ו י"ב, וכן נראה דעת הרשב"ה ז"ל בהשגות
 ר"פ ד' מו"ט דינד הסוד מעטס הכנה ומשמע דה"ה כל
 מוקצה שאינו מוכן הסוד מעטס הכנה וע"ש [וי"ש לדון
 צ"ח] ולטנין חיבור זה דבלתי מוכן שסוד סיבר הרשב"ה
 ז"ל דהסוד צין בעלעול צין בהשתמשות בגוף הדבר הפילי
 בלא עלעול דדבר שאינו מוכן הסוד לזרבו שבת דהא קרה
 דהכינו חרטי שבת קח.

אבל יש עוד ענין מוקצה ה"ה דעוים וחצנים הוי מוקצה
 לפי שאינו לא חובל ולא כלו. והתם לאו מטעם שאינו

סחורתו שאין הקדן לחבל כשוכב עליו וכיו"ב, ועוד דעוים
 וחצנים הוי מוקצה לפי כשמוחדו בפירות לחותו שבת חר"כ
 יחדו לחשמים דהוי דלא חל עליו שם כלו וכמש"ס הרשב"ה
 ז"ל הביאו הר"ן ז"ל פי' במה טומנין גבי חכנים אדם מלא
 קופתו עפר והוכיח כן מזה דהאזן ש"ש החבית שיתדה
 לכסות החבית לשבת זו וה"ש"פ כן הסודר בעלעול ומזה
 דטומנין בגיזי אמר ואין מעלעלין אותן חלמה דיהוד לשבת
 חתה לא מהני חר"כ יחדו בקביעות דלא חל עליו שם כלו
 וכ"ל ואפי' להר"ן ז"ל שם דמהני יהוד לשבת חתה היינו
 משום שגם ביהוד לשבת חתה חל עליו שם כלו כיון שדרכו
 צדק הצל בדבר שאין דרכו צדק מודה הר"ן ז"ל שם דלא
 מהני יהוד לשבת חתה ע"ש, וכ"כ כל כ"כ"ה ה"ה ליכא
 הסודן הכנה כלל שדרכה כהדיא הכינו, הלא הוי סוג
 מוקצה חתר כיון שאינו לא כלו ולא חובל הו"ל מוקצה.

וטעם חיבור מוקצה זה הוי כמש"ס הרמב"ם ז"ל פכ"ד
 משבת שכתו דהסוד שלה יבא הילוכך ודיבורך של
 שבת כשל חול ה"ה שלא יבא עלעולך כשל חול ועוד שאם
 חתור לו כל עלעול יעסוק כל היום בהנבחה והולכת חפזים
 מפנה לפנה ומצית לבית ויבעל הענין של שבת שבוה למען
 ינוח, ועוד טעם ש"ש העסק והעלעול ישבת ויעשה בהם
 מלאכה ועוד שכמה חפזים בעלים גם בחול ולא מיוכר בהם
 שמורת ושבתה שבת הלא צחיסור עלעול ע"ש ובהשגות
 שהעלעול משום גזרת הולאה הוי כדאמרי' חשו עלעול לאו
 זורק הולאה הוי [ע"ש וי"ל שהרמב"ם ז"ל רמז טעם זה
 צמ"ס"כ ש"ש העסק והעלעול יבא לידו מלאכה ורחויו
 בישיע"ק שכתב דח"ה לומר שרק משום השם הולאה בלבד
 חסרו עלעול מוקצה דהא גם צו"ט חסור מוקצה ח"ש
 שהולאה שרי וכש"כ להסוגרים דגם שלה לזורך כלל מותר
 מדאורייתא מדון מותר] וכ"כ כל בני טעמים היגל חונס
 הלא לחסור עלעול הצל לא לחסור השתמשות בהן בלא עלעול
 דבהשתמשות בלבד ליכא חוקף טעמי היגל וכמבואר לכל
 משוין, וא"כ כל דליכא מעטס חסרון מוכן רק שהם מוקצה
 משום שהם עוים וחצנים שפיר מודה גם הרשב"ה ז"ל דשרי
 להשתמש בגופן כל שאינו מעלעל אותן בידים דהא ליכא
 טעמים היגל לחוסק בהשתמשות.

ומעתה כיון דקו"ל בשבת כ"ש דחמרי דסיקה ל"ה מוקצה
 כיון דעב"פ לא דחיבו בידים מלהשתמש לעלמו
 ח"כ ה"ה גיזי אמר העומדים לעשות מהן בגדים יבן קש
 העומד להסקה אין כחן חסרון מוכן להלכה כיון דמ"מ
 מודמן משתמש בהן שאר לרכו לכשילתרך [ונפרט ששאר
 בהשתמשויות לינו מעלעלין מחבליהן שכשטומן צלמר או יבן
 על התבן לינו מפסידן ועומד לכן יותר מחמרי דסיקה
 שכשטומן מעלעל מהעסקה שהרי חובלן] ובה דהקש והגיון
 הוי מוקצה לינו הלא מעטס דהוי כעוים וחצנים לפי שאין
 עלוים חורט כלו ולא חובל, וכל כ"כ"ה לא נחסרו בהשתמשות
 בגיל ושפיר חנין בהקש והגיזי אמר דמותר להשתמש בהן
 דכל מוקצה כי הוי לא חסור הלא עלעול.

אבל צילד דהסוד לר"ש מעטס בלתי מוכן וכן כל מוקצה
 צו"ט לפמ"ש הפוסקים ז"ל דצו"ט קו"ל כ"כ, דחיבה
 בכל בני מוקצה מעטס, בלתי מוכן" צ"ח הוי דכתב הרשב"ה
 ז"ל דהסוד גם בהשתמשות בגופן חפ"י בלא עלעול
 דהסמכותו חקרה דהכינו שלה ישחמש בשבת במה שאינו
 חסור וה"ה דחרי"י חר מודו נהאר ה"י דר"ל מרא דלא

ע נמנחל [קמ"ב] ⁽¹⁾
 : פסוקים רש"י ל"ה א'
 עו ומעשה וכו':
 א. שבת ק"מ נ"ג
 ו ה"ק"ף ט"ג ג' א'
 ו"ט ט"ז פ"ב סוף ט"ו
 וס מ"ה פ"א:
 ט"ז י"ט, ג' רמב"ם
 שבת ט"ז י"ד:
 ט"ז ע"ה א' ע"ה
 ונפסטה:
 וס ע"ה ונפסטה:
 חוססת ט"ז ל"ה
 בגרונות, כ"ט
 [למי צ"ה פ"ד הלכה
 ב']
 פירוש רש"י ט"ז י"ג
 אלא בגרונות [וכן
 ו ה"ק"ף [ט"ז ט"ז א'
 א"ס [ט"ז פ"ג סוף ט"ז א']
 מנ"ס כפרת כ"ו
 [משנת הלכה י"ד]:
 ל"ה כ"ו [ע"פ א"ע ע"ה
 ז"ל לימוד ל"ה ע"ה
 א' וכן פסקו רמב"ם
 פ"ג סוף ט"ז [וכן
 ל"ה ג"ה] והר"ן [ט"ז
 ר"ה מ"ז סוף רמ"א]

שי א הטיב שורעם. ולא דמי לנר שנתה צמיח רע"ט
 [פס"ף א'] דהתם מיון דמתקלף לזין השמשות מתקלף לכולי
 יומא. ועיין ג"ח [עמוד ט"ז ד"ה וכו']: ב יש אומרים דאין
 הכנה. דאין העכו"ם מקלה
 מדעתו כלום [ר"ן שם א', ד ד"ה
 ע"ה], וכיון שהוא מוכן לאיש אחד
 מוכן לכל [כל בו סימן לא ג' ד].
 ועיין [סוף] סימן ט"ח [פ"ק ע"ה].
 עיין סימן ט"ח סעיף ג' וסימן
 מקי"א [פס"ף א'], והעולת שבת [פ"ק
 ז' לא עיין ט"ז]

שי (א) דקיימא לן במוקצה מהמת מיאום כרבי שמעון
 דשרי. וכתיב בטור [עמוד ט"ז] אכל במוקצה מהמת איסור
 כגון נר שהדליקו בה באתה שבת, (א) לא קיימא לן כרבי שמעון דלית
 ליה מוקצה אלא בגרונות כו'. וכתיב ב"י [פס"ד ד"ה ומה שכתב] דקשיא
 הלכתא אהלכתא, דקיימא לן כרבי
 שמעון דלית ליה מוקצה אלא
 בגרונות כו', וקיימא לן דכמה
 דברים אסורים מהמת איסור מוקצה
 כמו שכתב סימן ט"ח. אלא על
 כרחק דרבי שמעון מודה בכל מוקצה
 מהמת איסור, בין אם הוא מהמת
 דלא חי לתשמיש היתר מלד ע"ה
 או מלד דבר שעליו, בין אם הוא
 מפני (א) שאין תורת כלי עליו ואינו
 אוכל, מודה רבי שמעון דהוה
 מוקצה, וכן נלמד כלי שמלכתו
 לאיסור מהמת ללא, ולא מקיל רבי
 שמעון אלא בדבר דמתקרין בין
 השמשות ונחלק ממנו דבר
 החוקרו והוא (א) דבר העשו
 להסתלק בשבת, דממיר רבי שמעון,
 ואין לא קיימא לן כוותיה, אלא מגו
 דמתקלף בין השמשות מתקלף
 לכולא שבתא, עכ"ל ב"י. וקשה לי,
 דהא "צמיח רע"ט סעיף ב' פסק
 שו"ע (א) בשבת לכולא שבתא
 בשבת דמותר לכרית ולית ביה
 מוקצה לרבי שמעון, כמו שכתבתי
 שם [פ"ק ב', וע"ש: (ב) דאין

סימן שי
 דינו מוקצה בשבת, וכו' מ' סעיפים:

א (א) (א) (א) עין שתולין בו הגים אף על פי שהוא מאוס (א) מותר למלטלו
 (א) דקיימא לן במוקצה מהמת מיאום כרבי שמעון דשרי:
 (א) אין שום אוכל (א) תלוש (א) הראוי לאכילה (א) מוקצה לשבת (א) דתמרים
 ושקדים ושאר פירות (א) העומדים (א) לסחורה (א) מותר לאכול מהם בשבת
 ואפילו א הטיב (א) שורעם בקרקע (א) ועדיין לא השרישו ובצים שתחת התרנגולת מותר
 למלטלם (א) וכן תמרים (א) חלקושים קודם בישולם וכונסים אותם בסלים והם מתבשלים
 מאליהם מותר לאכול מהם קודם בישולן אבל גרונות וצמחים שמתחילים במוקצה
 לייבשן אסורין בשבת משום מוקצה (א) שהן מסריחות קודם שיתייבשו דביון שיודע
 שיסריחו הסיח דעתו מהם (א) וכיון דאיכא תרתי דחינהו בידיה ולא חוו הוה מוקצה:
 הגה ב (א) יש אומרים (א) דאין לוקח סוף (א) נשל גוי ואפילו גרונות וצמחים שנידו
 מותרים:

ג (א) בין באיסור אכילה בין באיסור מלטול כל דבר שהיה ראוי בין השמשות (א) אם
 אירע בו דבר שנתקלקל בו ביום וחזר ונתקן בו ביום (ג) חזר להיותו (א) אבל
 דבר שהוקצה בין השמשות אסור כל היום:

הבנה וכו'. פירוש, דדבר תלוש, אכל צמחור שלקטו עכו"ם בשבת אסור לכולי עלמא. ועיין סימן ט"ח [פ"ק א'] (א) חזר להיותו.
 הטעם, דאין מוקצה לחי שבת, דהא צנין השמשות היה ראוי. ב"י סימן ט"ח [פ"ק א'] כתבתי דאומלל שכל בו בשבת דאין ללטולו אחר
 המילה, דלא כחשובת רש"י [סימן ט'] דממיל מעט דאין מוקצה לחי שבת, דלא שייך כאן לומר כן, דבין השמשות לא היה ראוי ללטולו,
 דמוקצה הוא כמו סכין של סופרים דסימן ט"ח [פס"ף א'], והנחמי רחיה מעלי שקצנו עליו בשר, כפרק קמח דבילה דף י"א [פ"א], ומשפוד
 שלנו בו ביום טוב, כפרק אין לדין [ט"ז ט"ז], והיינו דכמו שאלו השנים שיש בהם מוקצה מהמת ענמן, דהיינו העלי מכת (א) דמקפיד עליהם
 כר"ך אהם למהרריק"ט

פ"ק שבת ה' יבול' אפ"ה וכו'. כ"ס הקטור נחור כנגד מותר ללטול הגדל אכל [פ"א] י' לנכנס, לא יאמר לנו להניע מעומד. הנה מעט כסיו או בגדו וסבה להסיר
 הכס או הכנה, מסירו בשבת בתוך מלכותו ומניחו לטול, ואפילו יש בתינו כתי הקודם. ואם היה עומד במקום שאינו מעורר, מסיר הכס או הכנה עם ומניח נכרי לשומר,
 ואם הניחו הנכרי לא יחוס:

שי פ"ק שבת ג' (א) מוקצה. וקרא כהם של יבולא, אכל בכל גוי אין בו משום הכנה: פ"ק ג' היתרו וכו'. דאין מוקצה לחי שבת:

באר היטב

(ר) יבול, היינו בשבת, [מ"א ס"ק ט']:
 שי (א) יצין. עיין סימן ט"ח סעיף ט"ו: (ב) כשי"ג גוי. והטעם, שאין
 מוקצה מדעתו כלום, [מ"א ס"ק ב']: (ב"י) כשי"ג גוי. פירוש דבר
 תלוש, אכל צמחור שלקטו עכו"ם בשבת אסור לכולי עלמא. ועיין סימן ט"ח
 סעיף ה', [מ"א ס"ק ג']: (ג) חזר, כתב הט"ו [פ"ק ג'] הכי נמי בלחמל שכל
 בשבת, היה בין השמשות מוקצה מהמת חסרון כ"ס כמו סכין של סופרים, דאדם

ביאור הגר"א
 ועיין סימן ט"ח סעיף ל"ב, וכן כל מיכא ב"י. [א] מוקצה לשבת. לאפוקי
 יום טוב דקיימא לן [סימן ט"ח סעיף ה'] כרבי יהודה: [ח] התמרים ב"י. שבת
 י"ט ב"י. [ט] מותר ב"י בשבת. לשון הרמב"ם [שבת כו, ז', ו] ותבואת לבנה
 שכתב הר"ף בסוף יו"ט [כ"ה כג, א] אשכחן לרבנותא כו' דסבירא לחו כרבי
 שמעון דלית ליה מוקצה, וכדאמר רב נחמן [שם שם] עו לחלבה כו' ותמרי
 דעסקא כו', ואין לא סבירא לן חכי כו', דהני מילי דאינן עו לחלבה כו' ביום
 טוב אסור, ומילי דחיי מנחון לכולא מיניה בשבת כגון תמרי דעסקא שרי
 למיכל מיניה בשבת, ע"ש. [ז] ועיין, רש"י [שם כה, א] דיה שורען כפרקין,
 דבלאו הכי חייב משום עוקר דבר מגידולו: [יא] חלקושים. רש"י [שם ע"ה
 ד"ה מעילי תמרי]: [יב] שהו כפריות. תוספות [שם ע"ה ד"ה אלא ואשתן]

ציונים ארמ"א
 סעיף ח בהגה י"ח
 (א) כל בו סימן (ג"ה)
 (א) וי"ט, ג' וכן השמע
 (א) סוף פרק כל
 (א) [שם מה ב ד"ה
 (א) וירושלמי [שם פ"א
 הלכה ז']:

ל"אין מהר"א
 [א] [מ"ז ס"ק א'
 בשו"ת אהר"ה.
 נהר"ן פרק תית (שם
 ל"ה ואמר חלקין. מה
 ב ט"ז הרמב"ן [שם קמ'
 ה יחיד המותר. כ"ה א' א'
 דאין דלא לא דהא ט"ז
 לא עבר עליו משום שבת,
 כשילק האיסור נחלק
 ק"ל. ועיין לעיל סימן ט"ח
 נמנ"א סוף ר"י]

הנהגות הבט"ע
 ה' הנהגות וכו' הוא י"ב
 סימן ט"ח דין ח':

בגדר פריזאן
 ג' צ"ה א"ל א"ל ח' א"ל
 א"ל ח' א"ל

7

בעזרת השם יתברך

ספר

תוספת שבת

עם מהדורא בתרא

חלק א'

על הלכות שבת מרישא עד גמירא

חיברו הגאון הגדול המפורסם

מו"ה **רפאל מייזליש מהארחוב** זצוק"ל

אב"ד פאריצק

נדפס בראשונה בשנת תקכ"ז ומהדורה שניי בשנת תקס"ו

ועכשיו בעזהשי"ת יצא לאור מחדש

באותיות בהירות מאירות עינים ומתוקן מאלפי שגיאות שהיו

בדפוסים הקודמים ונלוה עליו בשולי היריעה שני הוספות

ציונים

מראה מקומות לספרי
האחרונים המביאים דבריו,
ופסקיהם למעשה

ביאורים

משא ומתן בדבר הלכה
לפרש וליישב דבריו
במקומות שטעונין ביאור.

ממני הצעיר באלפי ישראל

אשר אנשי' עקשטיין

נכד המחבר

בפרוס שנת תשנ"א לפ"ק

פה ברוקלין

ב אין שום אוכל תלוש דראוי לאכילה מוקצה לשבת דתמרים ושקדים ושאר פירות (ב) העומדים לסחורה מותר לאכול מהם בשבת (ג) ואפילו חיטים שזרעם בקרקע ועדיין לא השרישו וביצה שחחת התרנגולת מותר לטלולין וכן חמרים הלוקטים קודם בישולן וכונסים אותם בסלים והם מתבשלים מאליהם מותר לאכול מהם קודם בישולן אבל גרוגרות וצמוקים שמניחים אותם במוקצה לייבשן אסורים בשבת משום מוקצה שהן מסריחות קודם שתייבשו דכיון שזרע שפירחו הסיה דעתו מהם וכיון דאיכא תרתי דהיגוהו בידים ולא חזו היו מוקצה: הג"ה ו"א (ד) דלפן הכנה שייך נשל עכו"ם (ה) ואפילו גרוגרת ולמוקים שנידו מומרים: (כל זו סי' נ"ה וכן משמע בשר"ן סוף פכ"צ וירושלמי):

ג בין באיסור אכילה בין באיסור טלול כל דבר שהיה ראוי בין השמשות אם אירע בו דבר שנתקלקל בו ביום וחזר ונתקן בו ביום (ו) חזר להתירו אבל דבר שהוקצה בין השמשות אסור כל היום:

תוספת שבת

מ"מ הא מיתה חזיין ולכך שרי לכ"ע (ב) והוא פשוט. אח"כ מצאתי בב"ח שהביא בשם מהרש"ל לאסור בחטים ע"פ דברי התוס' הנ"ל וכקושיית מהרש"ק, והב"ח דחה דבריו וכמשי"ל. מיהו לפי מה שהביא האליהו זוטא בשם הפרישה בסי' שיי"א, דהכא ע"כ מיירי שתלשם עכו"ם בשבת, דישאל אסור לתלוש החטים בשבת כמ"ש התוס', דכשנתכוין לזרעה אסור לתלוש אותם, וע"כ דמיירי על ידי עכו"ם ע"כ. ולדרידה גם חיטים שזרען דמיין ממש לנר שכבה, דהא בשעה שזרען דחיין בידים, וגם לא חזי בבה"ש מחמת איסור כמו נר שהודלק בבה"ש, וכיון דקיי"ל בנר כר"י, א"כ גם בחטים ראוי לאסור אם תלשן עכו"ם בשבת. ומעתה יש לומר דמהרש"ל ס"ל כדעת התוס' דכשנתכוין לזרעה אסור לתולשן בשבת, וא"כ שפיר מדמי ליה לנר שכבה ונסתלק תלונת הב"ח מעליו, אבל מהרש"ק שתמה על הטור בזה, בחנם תמה עליו, דהא י"ל דהטור לא ס"ל כדעת התוס' וס"ל דאף כשמכוין לזרעה מותר ישראל לתולשן, וכן משמע בהדיא בר"מ סי' של"ו (אות ב) דהטור לא ס"ל כדעת התוס' בזה, וא"כ אין מקום לתמיהתו דשפיר איכא למימר כמשי"ל וכמ"ש הב"ח, ודו"ק: איתא בש"ס פרק מפנין (דף קכח.) דטבל הוא מוקצה ואפילו לצורך גופו ומקומו אסור, ואע"ג דקיי"ל דטבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן, היינו דוקא לענין ביטול כלי מהיכנו הוא דאמרינן הכי, דהיינו דאם נשברה חבית של טבל יכול להניח תחתיה חבית אחרת ואין בזה משום ביטול כלי מהיכנו, דטבל הוא מוכן שאם עבר כו', דלא החמירו בזה כ"כ כמו (ג) בטלול בידים, כן כתבו התוספות דף מ"ג ע"א ד"ה טבל מוכן ע"ש, ובמגיני שלמה שהאריך בזה: (ד) דאין הכנה שייך בש"ע עכו"ם. דאין העכו"ם מקצה מדעתו כלום וכיון שהוא מוכן לו מוכן לכל, עססי' ש"ח (ס"ק קט"ו): מיהו נולד שייך גם בשל עכו"ם, עסי' תקי"ג (ס"ו) ותק"ה: (ה) ואפילו גרוגרות וצמוקים שבידו מותרים. והיינו דוקא בתלוש שהוא מוקצה אבל דבר מחובר שלקט עכו"ם בשבת אסור גם בשל עכו"ם, כמ"ש סי' שכ"ה (ס"ה) וסי' תקט"ו (ס"ב): (ו) חזר

נימא הכי, דהא לא תליא כלל באיסור שבת אלא מחמת דדחיא בידים ולא חזיא כמ"ש ס"ב. ויש ליישב דשאני גרוגרת וצמוקים, דכיון דבנר שהדליקו באותו שבת קיי"ל כר"י דאסור, וכו' הוי נמי האיסור משום דדחיא בידים כשהדליקו בבה"ש, ולא חזיא מחמת איסור שבת דהוי בסיס לדבר האסור כמ"ש סי' רע"ט (ס"א), ולכך תו לא חלקו חז"ל ואסרו בכל מקום דלא חזי ודחיא בידים, אף היכי דלא תלי מידי באיסור שבת, ובהכי א"ש הא דאיתא בסי' ש"ח (סי' מ"ז) גבי בגד שעטנו דהוי מוקצה מחמת שמלאכתו לאיסור, דהוא נמי לא תליא מידי באיסור שבת, אלא כדפרישית ודו"ק: (ז) העומדים לסחורה. שאע"פ שעומדים לסחורה דעתו עליהם לאכול מהם כשירצה: (ג) ואפילו חטים שזרעם בקרקע. בעיא הוא בש"ס דף מ"ה אי שרי לר"ש או לא. וכתבו התוס' דאע"ג דר"ש מתיר בנר שכבה בשבת אע"פ שהיה דולק בבה"ש ודחיי בידים, שאני נר שאחר שכבה נסתלק הדיחוי שבה, אבל בחטין שזרען שהדיחוי הוא מכת הזרעה ועדיין לא נסתלק הדיחוי שלו עכ"ל. ומסיק שם דאין מוקצה לר"ש אלא בגרוגרת וצמוקים בלבד דדחיא בידים ולא חזיא ג"כ, אבל חטים דחזיין שרי. *ולכאורה היה שקלי וטריא, נראה דלדין דקיי"ל בנר שכבה כר"י ונדחה קושית מהרש"ק על הטור כמ"ש סי' רע"ט (ס"א א), א"כ מכ"ש דיש לאסור בחטים שזרען, דגרעי טפי כמ"ש התוס' דגבי נר נסתלק הדיחוי, ובחטים עדיין הדיחוי במקומו עומד, וא"כ קשיא על הטור והמחבר דפסקו בנר שכבה דאסור, ובחטים שזרעם דשרי, והם תרי מילי דסתרן אהדדי. וכן הקשה הגאון מהרש"ק על הטור, אכן באמת לא ק"מ דהא דכתבו התוס' דחטים גריעי מנר שכבה, היינו לפי מה דהוי ס"ד דתליא בדיחוי לחודא, ממילא ודאי חטים גריעי טפי, אבל למאי דמסיק דאין מוקצה לר"ש אלא בגרוגרת וצמוקים בלבד, דאיכא תרתי דלא חזו ודחיה בידים, לפ"ז קושטא דמלתא דנר שכבה גרע טפי מחטים דבנר שכבה הוי לא חזו ודחיא בידים, וכמ"ש בסק"א, משא"כ בחטים שזרען נהי דדחיא בידים,

ציונים

(ב) המהר"ם עיאר כונת המג"א דגם הוא נמכרין למתן קושית המהרש"ל, אבל נלעג"ד דעדיין נתיב לחיזונו של הכ"ח למה נאמרו לא אמרינן מנו דאמרינן לגבי חטין חרובו ולמו המו"ם לא היו בו דחיי וכו"ה (ג) חזי רבמי חל"ה דהה"ל ד"ה לא ידעונו

ספר תורת שבת

שליקט וביאר וחתק מן השלחן ערוך וגדולי האחרונים הלא המו בעלי מדברים עולת שבת, טורי זהב, מגן אברהם, אליה רבה, והוספת שבת.

הצער

יעקב המכונה יאקב ויילל

בן של אוחי צדיק מחורר אברהם זכרונו לברכה לחיי העולם הבא שהיה אב"ד בק"ק מיהרינגען ואחרי כן נחמנה לאב"ד בק"ק וולצבורג ומדינת אבערלאנד וכתו יעמוד לנו שיהיה אל ישועחנו
אמן

— 0 —

קארלזרוהע

וקראת לשבת ענג לקדוש יהוה מכבד וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא הפצוץ ודבר רבר והאכלתוך נחלת יעקב אביך. לפרט גדול.

Gedruckt bei Malsch & Vogel in Carlsruhe.

1839.

שח דברים המותרים והאסורים למלטל בשבת.

כל הכלים נטלים בשבת חוץ ממוקצה מחמת חסרון כים כגון סכין של שחיטה או של מילה ואיזמול של ספר
וסכין של סופרים שמתקנים בה הקילומים כיון שמקפידים שלא לעשות בהם חמישי אחר אסור למלטל בשבת
ואפילו לצורך מקומו או לצורך גופו, ואפילו חזובים בנגד עם שאר סכנים אסור למלטלו (א), והוא הרין לקדושים
בשמים שמקפידים עליו שלא יבלק, והוא הרין כלים המיוחדים לסחורה ומקפיד עליהם (ב),
כל כלי אפילו הוא גדול וכבד הרבה לא נחבטל שם כלי ממנו לא מפני גדלו ולא מפני כיבדו (ג) והוא הרין
אין גדולה או קורה אם יחדן להשיש (ע"י סכ"ב) כגון לנעול בו את הדלת מותר למלטלו.
כלי שביחד למלאכה איסור מותר למלטלו בין לצורך גופו כגון קורנם של זהבים או של נפחים לפצוע בו איסור
קודרם לחתוך בו דגולה בין לצורך מקומו דהיינו שצריך להשתמש במקום שהכלי מונח שם ומותר לו לילטלו ממש והרין
באיזה מקום שירצה (ד) אבל מחמת לצל דהיינו שאינו צריך למלטלו אלא מפני שירא שישבר או יגבש שם אסור (ה).

דע"י אצל לא נזכרם כל נכרם, כי נחמלה הביא נחירות כיון שהנחמות הם של א"י והמלאכה היא של א"י, הלכך אסור
מכאן מה שהישראל עומד על הא"י בשעת עשיית הגביה בשבת אין כאן חשדא וכו', פי' ומותר אף שלא נמקום הפסד, ואין
מ"ל ומדברי הר"ם פ"ק דשבת י"א להוכיח דאפי' הא"י אינו עושה הגביה כי אם ביום השבת כגון נמקויות שכל אחד עושה
דיונו, ויום שמיני ליה הא"י לעולם הוא בשבת דוקא, אפי' שרי לשראל לעמוד על הא"י בשבת עשיית הגביה אם הוא מקפיד
בחובו או אם הוא נענין שם לא יקבלם יספיד חובו וכו' עכ"ל, מוכח דלא תמיר נענין זה רק שם לא יקבלם יספיד חובו כפי
הענין, ולהכי שרי כאן לעמוד אצל המלאכה ולא אצל המכס המזכר כפי"ס רמ"ק, דהתם המכס של ישראל ונקרחת על שמו, והוא
הכא דהנחמות והגביה של א"י, ומזה מוכח דדוקא נענין זה שהא"י עושה כל פעם בשבת נגד מה שעושה הישראל בחול, הוא
אם אין לו לחוס שיפסיד חובו, אצל נענין שהא"י עוסק במלאכתו לבד אפי"ס שדך מקרה הוא אינו עושה מלאכתו רק בשבת,
דכ"י אפי"ס אין לו לחוס שיפסיד חובו אם יש בו מקלה הפסד, ובאחת אפי' אם המלאכה היא חול ישראל ונקרחת על שמו
השמירה נמקום הפסד גדול כפי"ס בס"ס רמ"ד על דברי הגי"ע נב"י רמ"ב סק"ב ותש"א כפי"ס.

שח (א) כתב התנ"י לחסור למלטל קאי חסכין לבד, אצל אם מחוב נכד עם שאר סכנים מותר למלטלו ולב"ד אינו מותר
ללא די שפירושו דקוק דמאי איירי אם מחוב נכד שהיא חסומה, לאשמועינן חידוש יותר אף אם מוכח נמקום שאינו מאוסה כלל
לא חסרינן ללא קפיד עליה עוד, אלא שנעלמות הדין אי אפשר לומר הכי, חדל ללא חסרינן בסים לבדכ האסור ולבדכ האסור
שיותר למלטלו, רק אם דבר המותר חסוב מדבר האסור, אצל הכא דבר האסור חסוב יותר, שהמקרה"ל חומר דינו על סכין
עשייה ונקרחת מוקלה מחמת חסרון כים, ואפי' אם נחמלה שהרבה סכנים התחובין שם שחובין יותר חסכין יחיד היו, ח"ה
לחוס שיקח שאר הסכנים מחובו לטורח הסעודה ונטלול הגדן עם הסכין היחידיו הוה והוה אסור כפי"ס נב"י ע"י ס"ו, הג' שלא חסרינן
למלטלו בסים לבדכ האסור ולבדכ המותר, רק אם אי אפשר נענין אחר כפי"ס נב"י ע"י ס"ו, הג' שלא חסרינן
מחוק הגדן, ואין להמיר נמי למלטלו לצורך מקומו כפי"ס נב"י ע"י ס"ו, כי מוקלה מחמת חסרון כים אפי' לצורך מקומו
למלטלו, ובאחת כחוב נחמלה"ל ח"ל סכין דשחיטה אסור למלטלו בשבת גם אם הוא מתוקן לו נתיק שאר הסכנים (פי' נתיק סכין
אין מחירין מוקלה מחוק הוה"ל עכ"ל; ומיכ"ל לב"ד דאין מותר למלטלו כיון שמוכח נתיק המתוקן לו, ולא שייך למימר נ"י
מקלה מדעתו למלטלו משום שח"י יגוס, שהרי ע"י שמוכח נתיק המתוקן לו אינו נכנס ע"י אום טלטול, כיון שנעלמותו שייך
מוקלה מחמת חסרון כים, והיא אחר שאין מחירין מוקלה מחוק הוה"ל עשה"ל לא שייך נעלמותו חסרון כים, וגם הרמ"א י"ג ע"י
להכי, או ש"ל לבדכ אינו לטורח, דמאי לאשמועינן אף אם קנוע נכד שאר סכנים, והאשר סכנים חסונים יותר מן הסכין האסור
נעלמותו אפי"ס אסור למלטל עמהם, מפני שאפשר להסיר הסכנים החסונים נעלמותו כדמוכח נב"י ע"י ס"א שהנחתו. —

הגב דמוקלה מחמת חסרון כים שרי ע"י טלטול מן הגד, ואפי' אם גם נחמלה דכוונתו לצורך דבר המותר כפי"ס נב"י ע"י ס"ח ופי'
לב"ד אין דינו חמת, כי הטעם של איסור טלטול בדבר שיש בו חסרון כים הוא, מפני שמקפיד עליו שלא ינזל לידו הפסד, ובזה
מקפיד עניו יותר למלטלו מן הגד, ע"י טלטול כיה יובסד יותר, ופי"ל שילטלו נגופו חפני אף דאחרינן טלטול מן הגד שרי
טלטול כפי"ס נב"י ע"י ס"א, מ"ח טלטול נגופו לא שרי טלטול, ולהכי מותר אפי' לצורך דבר האסור כפי"ס נב"י ע"י ס"ח דת"ת אפי'
נראה שיהיה מותר בה, דכיון שמקפיד עליו שלא יתקלקל הוי כמקלה בידיים לבל עמיני מוקלה. (ב) מ"ס התנ"י אצל דבר
שדמיו יקרים אסור לב"ד אינו חמת, שם כלים שמשמשין להמיר ד"ח גביע והב, ומי זה יאמר דמוקלה מחמת חסרון כים שייך נ"י זה
לא כתבו לאור, ובס"ל רכ"ט לא נחמלה רק שהחובין שדמיו יקרים הם הטעין נכס דרך מקרה אין מעלטים אותם, ועי' תש"א בסק"ל
גם הרמב"ם ס"ב בה"ט (הגהות ה"ל) כתב כלים היקרים ביותר שמקפיד עליהן וכו', משמע אם ידוע שאינו מקפיד עליהם אי
אי קרים ביותר ללא שייך למימר נ"י מוקלה מחמת חסרון כים, ולאורך נוסח סכין של סופרים, אף אידוע אין דמיו יקרים אפי' אין
נ"י מוקלה מחמת חסרון כים, ועיקר הכל חלו"ל אם חסוב נעבייר ומקפיד עליו כפי"ס הטור נב"י ע"י. (ג) אפשר לומר שם רמ'
רב וספ' בשבת דל"ה לא פליגי אה"ל דעירובין דק"ג, ודוקא בכונת חלו"ל דכריהם שם הוא גדול, עומד לדבורים ולא לתשמיש, לפ"י אינו עומד
כלל מ"ס הג"ח והע"א בשם הרמ"ם ס"ב דמ"ל בשעת הריוף והרמב"ם דמותר נעלמותו אפי' אין דרכו כלל למלטלו
בחול, ועוד שהוא נגד הסכר"ל איהו מותר נעלמותו, מחמת שאין דרכו נעלמותו מוקלה נגוד הוא, ואפשר ללא חסור רק שם לו
כלי שחמלכתו לאסור. (ד) כתב התנ"י דה"ה אם שבת וטלטלו בידי דמותר למלטלו יותר, והת"ם כתב שאינו מוכרח, דיי"ל שח

וידוע דפטור כתי'
נגעקח ומקומו
יקח את הדב"ר
מחמת ומכאשר
אצל לא ניתן ה
— ת"ס התנ"י
א"ל כן מדברי
דמותר ליקח ע'
ז"ל ס"ו, אלא
לפי"ו אפי' אלו
הפסד מרובה כ'
עליו לתשמיש
(פי' נתקלקלו

כלל סו

דין באיזה ענין ותקוון מתר לטלטל מקצה, והטעם למה אסרו מקצה:

א המקצה, אף-על-פי שאסור בטלטול, יש מהם דברים דמהני בהם מחשבה מערב שבת, ויש מהם שצריכין איזה תקוון, ויש מהם דלא מהני שום תקוון, ויש מהם שאינם צריכים אפלו מחשבה. וטעם החלוקים בדיניהם הוא על פי הטעם שאסרו חכמים לטלטל דבר המקצה, ואף-על-פי שאין בו שום גררא דמלאכה לא דאורייתא ולא דרבנן, והטעם שאסרו, כתב הרמב"ם וזה לשונו: ומה אם הזהירו הנביאים שלא יהא הלוקף בשבת כשל חל, ולא שיחת שבת כשל חל, קל וחמר שלא יהיה טלטול שבת כטלטול של חל, כדי שלא יהיה בעיניו כיום חל ויבוא לתקן ולהגביה פלים מפנה לפנה ומבית לבית ולהצניע אבנים וכיוצא בו, שהרי יושב בביתו בטל ומבקש דבר להתעסק בו, ונמצא שלא שבת, ובטל הטעם שפתוב בתורה "למען ינוח". ועוד, כשיבקר ויטלטל פלים שמלאכתן לאסור אפשר שיתעסק בהם מעט ויבוא לידי מלאכה. ועוד מפני שמקצת העם הם טילין ויושבי קרנות וכל ימיהם הם שובתים ממלאכה, ואם יהיה מתר לילך ולדבר ולטלטל כשאר הימים, נמצא שלא שבת שבייתה הנזכרת, ולפיכך שבייתה בדרים אלו היא שבייתה השנה בכל אחד, ומפני זה אמרו שלא יטלטל אלא פלים הצריך להם, עד כאן לשונו. והראב"ד כתב הטעם, משום גדר הוצאה. ואמנם עם כל זה לא זכינו לידע טעם שחלקו חכמים לאסור מקצה אחד יותר מחברו, כאשר נבאר פרטיהם. ונראה לי להוסיף עוד טעם, שפינן שראו חכמים לאסור המקצה מטעמים הנזכרים, סמכו דבריהם על פסוק "והכינו את אשר יביא" (שמות ט"ז, ה'), דאיכא מאן דאמר בגמרא מפסוק זה דמקצה הוא דאורייתא, פינן שלא היה מוכן מערב שבת, ולכן אף דלא קימא לן הכי, מפל מקום סמך גדול סמכו על פסוק זה שלא לטלטל אלא מה שהוא מוכן מערב שבת, או ממילא, או שהכין במחשבה או במעשה בכל דבר לפי תשמישו, וזהו הטעם לעצמו דאמרינן מגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכלי יומא, דכינן דלא היה מוכן מערב שבת, נשאר באסורו, ולכן חלקו חכמים בדבר ואמרו:

ב כל כתבי קדש ואכלין ומשקין, אף-על-פי שיחדן לסחורה, פינן שהם לצרף שבת לא רצו לגזר, ולכן אפלו לא הזמין לא במחשבה ולא בדבור, מתר לטלטלן, שהם דברים שמצוה לעסק בהם או להתענג. נאפלו שלא לצרף כלל אלא לפנותן ממקום למקום, מתר. חוץ מן התפלין, דכינן דאסור להניחן בשבת, אסור לטלטלן אלא לצרף, כגון שלא יפלו (סימן ש"ח סעיף ד'):

י"ג. ראוי ל... מכוון מאוונות ג' ע"פ

ספר אור שמחה

חובר ברצון אבינו שבשמים
על כל ספר משנה תורה לרבינו משה ב"ר מיימון ז"ל

כרך ראשון
על ספר המדע אהבה זמנים

מאת

מאיר שמחה כהן מדווינסק (דענאבארג מלפנים)

בהרב המפורסם ר' שמשון קלונימוס זללה"ה
בהגאון המפורסם בדורו ר' חנניה כהן זעללה"ה
[נוסח שער דפוס ראשון שיצא לראשונה בן השנים תרס"ב - תרפ"ו]

וכעת יוצא לאור במהדורה מאירת עינים
מוגהת ומתוקנת עם פיסוק וקטוע ותיקוני אלפי טעויות וציוני מראי מקומות
ובתוספת מפתחות מקורות וערכים מפורטים

ונוסף לכל זה

ביאורים והערות **אורה ושמחה** אשר לוקט בו מספרי
גדולי האחרונים הדנים בדברי רבינו בתוספת הערות והארות
ונלווה אליו **גליונות הגרא"ז מלצר זצוק"ל** וכן משאר רבותינו זיע"א

נערך בעזה"י החונן לאדם דעת
על ידי

מיכאל דוד בלאאמו"ר הר"ר יששכר דוב שליט"א קריצלר

פה בני ברק יצ"ו תשע"ה

האי דהווינו מוקצה לטומאה הוא דק לענין קביעות ישם כלי (ולא לדון קב"ט)

ברבא לאמר (שנת קכג, ה) מדלענין טומאה לאו מנא הוי לענין שבת לא הוי מנא. פירוש, לאס אינו כלי לענין טומאה לא הוי כלי לענין שבת. אמנס דין טומאה לא ס"ד כלל דניבעי גבי שבת, ולכן בקנה של זיתים (סס ע"ב) אף שאין צראשם קשר דהוי פשוטי כלי עץ מ"מ כלי הוי"ה, אלא דכלי פשוטה היא, ולא כלי מקבל, ואכן משק ילפינן דניבעי כלי קבול, דמטלטל מלא וריקן, להכי מטלטל לענין שבת, דסס אין נפ"מ בין פשוט לבית קבול"ה, אכל הגמרא במתכוונת דפשוטה מנמנא, ואפ"ה ניטל עוקצה טהור, ע"כ טעמ' דאינה כלי, מדמה שפיר. וכן בגולמי

כלי מתכוונת דעדיין לאו כלי הוא, כדאמר סוף פ"ק דחולין (כה, ה) הרגישו צמוספוט (שנת סס ד"ה מדלענין), ודברי מהרש"ה כאן מנוהין ע"ש"י.

ד' הלכה ט כל כלי שמקפיד עליו שמא יפחתו דמיו בגון כלים המוקצים לבחורה בו.

בזה מדוייק לשון רבינו, שלפי ההלכה דקיי"ל כו' שמעון דליח ליה מוקצה, לכן פסק לקמן הלכה י"ד ללמד גרוגרות ולימוקין הכל מוכן הוא, א"כ לגבי אכילה ל"ש מוקצה מחמת חסרון כו"י, דדעת' דאינו על כל מידי דחוי לי, ול"ש לאוקמי חסרון כו"י

הפסוקים
א"כ ל"י
ח"ס
מוקצה
מחמת
חסרון
כו"י

אורה ושמוחה

תנא. הר"ן שם כתב דק בשברי כלים הוי טומאה דומיא דשבת, אבל בתחילה לא, דהא קנה של זיתים הוי כלי לענין שבת אבל לא לענין טומאה.

ודבריו צ"ע, דהא הוי כלי גמור ורק דהוי פשוטי כלי עץ, וזה גזוה"כ בדיני טומאה דלא מטמא כל שאין לו בית קיבולו דומיא דשק, אבל אין זה נוגע לענין שבת, כמו דמצינו דמותר לטלטל בשבת כלי אבנים וכלי גללים וכלי אדמה אע"פ שאינן מקבלים טומאה.

וע"ע בחי' קרן אורה בשבת שם ובחזו"א [ארו"ח ס"ו מ"ג ס"ק י"ג וס"ק כ"ד].

תנא. במתני' שבת [קכ"ג ע"ב] איתא הכי: אם יש קשר בראשו מקבל טומאה ואם לאו וכו'. וביאר ברש"י שם על המשנה [ד"ה ואם לאו] דכשאין לו קשר בראשו לא הוי כלי כלל, וניחא לפימ"ש"כ כאן רבינו דבעינן שם כלי לענין טלטול בשבת כמו דבעינן לגבי טומאה.

אכן בדברי רש"י בסוגיית הגמ' שם [בד"ה הופכו ורואה], משמע דבאמת הוי כלי אף בלא קשר, רק דלא הוי כלי קיבול ולענין טומאה בעינן כלי קיבול, וקשה על דברי רבינו כאן שכתב דאין נפק"מ בדין קבלת טומאה אם הוא כלי קיבול או לא.

תנא. ע"י חזו"א [ארו"ח ס"ו מ"ג ס"ק י"ג] שכתב ג"כ לחלוק על דברי המהרש"א, דהא טעמא דטהור בהרס ועץ וזכוכית הוא משום דבעינן תוך וליכא, אבל שפיר מנא הוי, ובוזה נתיישבה קו' מהרש"א מקנה של זיתים.

תנא. יעו"י רמ"א [ארו"ח ס"ו שו"א סע"י ח"ן] שכי' דאין באוכלין משום בסיס לדבר האסור. ויתכן היה לפרש בשו"טתו כמו שמבואר סברת רבינו כאן, דחשיבות אוכל מונעת ממנו שיהא בטל מתשמישו, ומה"ט דמפרש רבינו דה"ט דלא שייך באוכלין מקצה מחמת חסרון כו"י, ה"ה נמי דלא שייך ביה ג"כ תורת בסיס, שהרי לעולם מיועד הוא לצורך אכילה, ואף פעם נעשה בטל מתשמישו שראוי לאכילה.

אולם עיי"ש במג"א [ס"ק כ"ג] שהיסיב כוונת הרמ"א לכוונה אחרת, דאין זה הלכה פסוקה בדין אוכלין שאינן

נעשין בסיס, אלא כלומר דמיירי באופן שלא היתה כוונתו שיחא האוכל משמש להעפר, אלא אדרבה העפר משמש לאוכל, ובאמת אין חילוק בין אוכלים לכלים, עיי"ש.

וע"ע במג"א [ס"ו שכ"א ס"ק ד'] שכי' שאסור לטלטל מים ליתן על גבי בשר ביום ג' לשהיטתו כיון שהבשר מוקצה אסור לטלטל נמי המים בשבילו, ויעויין בקהלות יעקב ביצה [ס"ו ד'] שביאר דבריו, מאי שנא טלטול המים ליתן על הבשר מטלטול כלי דשרי לטלטל לצורך מוקצה, דבכלי כשמטלטלו לצורך מוקצה אינו מבטלו מתורת כלי ומתורת שאר השתמשויות רק עכשיו משתמש בו לצורך המוקצה וע"כ שפיר שרי לטלטלו, אבל במטלטל המים לשפוך על המוקצה הא מבטלו לגמרי משאר השתמשויות ורק לצורך המוקצה בלבד הוא מיוחד ושפיר חל גם עליו דין מוקצה, ולשי' רבינו כאן יש לדון שיחלוק על דברי המג"א כיון דלא שייך יחוד למוקצה באוכלין.

והנה בפמ"ג בהל' שבת [ס"ו ש"ח א"א ס"ק י"ן] כתב דמצת מצוה בערב פסח שהל בשבת אין לו דין אוכלין, עכ"ל. וע"ע בפמ"ג בהל' פסח [ס"ו תמיד ס"ק א"ן] שכי' דיראה דמצות מצוה אסור לטלטל בשבת ערב פסח, דאסור באכילה מדרבנן בערב פסח, והוי מוקצה, עכ"ל.

ובאשל אברדם [בוטשאטש] סוף ס"ו ש"ח פירש דבריו דהוי מוקצה מחמת חסרון כו"י. ולפ"י מבואר דעת הפמ"ג דפליג על מש"כ רבינו כאן דלא שייך מוקצה מחמת חסרון כו"י באוכלין דרעתיה תמיד עלייהו לאוכלין, אלא נקט דשייך שפיר תורת דין מוקצה מחמת חסרון כו"י אפי' באוכלין.

[והכי"נ נראה שדין אתרוגים המיוחדים למצותן בסוכות הלוי ג"כ בנידון בחלוקת זה, דכיון שבקפיד שלא יפגם או יתקלקל ג"כ הוי בכלל מוקצה מחמת חסרון כו"י לשי' הפמ"ג, וע"י מה שפסק הביכורי יעקב [ס"ו תרנ"ג ס"ק א"ן] דמפני שייחודו האתרוג למצוה הוקצה מדעתו מלאכול ממנו והוי כמוקצה דגרוגרות וצמוקים דאסור מטעם הכנה, אכן לשי' רבינו כאן ליתא להקצאה זו, שהרי אין אוכלים

76

נגד האוכלותיה, דכל אשר לו ימן האדם צעד נפשו, וכיון דאם לא יהי' לי' למיכל מידי אחרינא ודאי אכיל אף אם מפסיד הון ע"ז, תו לא הוי אלא ככל מוקצה שעומד לסחורה, או עומד לנהנה, דבזה לית לי' לר"ש

מוקצה, לכן על האוכל ל"ש מוקצה מחמת חסרון כוונתו, שיהא חשוב נחה צדעה האדם ואינו מוכן גם לר"ש, וכיון דשרי למיכל מו ודאי שרי בטלטול, דלא אשכחן מידי דיהא אסור בטלטול ומוחר

אורה ושמוחה

נעשים מוקצה. ועי' מנחת שלמה [חלק א' סי' יז] מש"כ לחלק בין מוקצה דאתרוגים למוקצה דמצה. אולם יש לדחות דא"י כונת הפמ"ג משום מוקצה מחמת חסרון כוונתו, אלא כיון דחל איסור אכילה במצה בערב פסח, אם כן ודאי הוי מוקצה מחמת איסור, דומיא דטבל שדינו מוקצה כיון דלא חזי למידי. והלום ראינו שכך מבואר בר' הגרשז"א זצ"ל במנחת שלמה [חלק א' סי' יז], דנקט שם כעיקר סברת רבינו דבדבר מאכל שגם עומד לאכילה לא חייל ביה כלל שם מוקצה דחסרון כוונתו, ומ"מ שאני מצה מצוה בערב פסח שחל בשבת שאסור באכילה ע"ש, הרי דמיגרע גרע היכא דאסור באכילה, ולכן סי' הפמ"ג דחל ב"י איסור מוקצה, ודוקא בשבת דער"פ אבל לא בשבתות דלפני כן.

[והא דצורך מקומו ג"כ מותר, צריך לבאר לשיטת הרשב"א דאזיל לשיטתיה שמפרש בשבת [קכ"ד ע"א] בבביאור שיטת רש"י בדעת רבי נחמיה דצורך מקומו חשיב א' מצרכי שמושי הכלי, ודין היתרו הוא כמו לצורך גופו, ולפי"ז אי"ש ששם כלי מקרי מוכן ג"כ לענין התשמיש דצורך מקומו כמו שאר תשמישין דצורך גופו. ובוזה אי"ש שיטת הרשב"א בביצה כ"ח ע"ב דבמקום דאיכא חשש שמא יזוק מהמוקצה אין היתר מצד צורך מקומו [נדלא כשי' הרשב"ן במלחמת ה' ריש מס' ביצה], וכ"ז לטעמיה דסובר דגדר היתר צורך מקומו הוא משום דחשיב כאחד מתשמישי הכלי והוי כצורך גופו, וא"כ כל זה הוא רק כשמטלטל לצורך המקום, שזהו תשמיש קבוע של הכלי שלא ימנע שימוש המקום, אבל לא כשבמקרה יש צורך לטלטלו כדי שלא יזוק, ודו"ק].

ועי' בס' מרחשת [חלק א' סי' י"א סוף ענף ג'] שתמה בהשמטת הפוסקים דלא אישתמיט לא השר"ע ולא אף א' מהאתרוגים לומר דמצה בערב פסח יהיה אסור לטלטלו משום מוקצה, ועי"ש שחתר למצוא פתרי בטעמא דמילתא דבאמת לא הוי מוקצה, ועי"ש שצירד ד"ל דה"ט דלית ביה מוקצה משום שראוי לאכילה ע"י שריה ומיחוי, שאז אין יוצאין בו, וממילא מותר לאכלו בער"פ וכמו במצה עשירה, אבל דחה זה דכיון שלא ע"י שריה אסור באכילה ממילא שוב אסור לשרותה דהא איכא בזה משום איסור מתקן, והעלה שם לדון בזה מטעם אחר, דמשו"ה מותרת בטלטול משום שראוי להאכיל לקטנים, וכמבואר בהג' הרמ"א [ארו"ח סי' תע"א סעי' ב'] והר"ז כמו ביוה"כ שמוחר לטלטל משום שראוי לקטנים [עי' משנ"ת בזה בר' רבינו בהל' יו"ט [פרק ד' הלכה א']], אף שיש לחלק דיוה"כ הוא איסור גבדא אבל כאן הוי איסור תפצא. [ויעי"ש עוד דבריו בדין מוקצה דלחה"פ בו ביום בעצרת שחל בשבת דלכאור' יהיה מוקצה כיון דאסור באכילה].

והיינו המבואר בר' הרשב"א דמצינו גם כלים שמצד טבען מיועדין הן לשימושן, ולכן מונעים מעצמם שיחול עליהם איסור מוקצה, והיינו כמש"כ רבינו לפרש כאן לענין אוכלים.

תנב. בס' מנחת שלמה [חלק א' סי' יז] נחית מדעתיה להך חידושא שכ' רבינו דמידי העומד לאכילה לא חל ע"ז דין מוקצה מחמת חסרון כוונתו, וכתב דמוכח נמי הכי מעירוב תבשילין, שאמרו בגמ' ביצה [י"ז ע"ב] שאם רצה לאכול עירובו הרשות בידו, אע"ג דבבין השמשות ודאי מיחד לו מקום ומקפיד מאד לא לאכול אותו כדי שיוכל מחר לאפות ולבשל, ואפי"ה לא אמרין מגו דאיתקצאי לביהשמי"ש איתקצאי לכולי יומא, [עי"ש בצל"ח שתמה על הגמ' הג"ל דמה חידוש יש בזה, ולהג"ל א"ש דאשמעינן דאין זה מוקצה], והיינו משום דכיון שהוא מאכל וגם עומד לאכילה לא חייל כלל ע"ז שם מוקצה.

תנא. הנה כעין סברת רבינו שכ' כאן לענין מוקצה מחמת חסרון כוונתו באוכלין, מצינו מבואר ג"כ בדברי הרשב"א [עי' ח"י הרשב"א ביצה כ"ח ע"ב, ובתשובות סי' תר"ן] לענין מוקצה מחמת איסור ומחמת מיאוס בכלים, שכ' לבאר דכל שהוא כלי אינו נעשה מוקצה גמור, אלא אסור רק לטלטל מחמתו לצל, ומ"מ לטלטלו לצורך גופו ולצורך מקומו מותר. וביאור שיטתו דכל שחל עליו תורת כלי הרי הוא עומד לשימוש, וממילא לא שייך הקצאה אלא מטלטול שאינו מעיקר תשמישי הכלי דהיינו מחמתו לצל, אבל לצורך גופו דחשיב חלק עיקרי מתשמישי הכלי לא שייך הקצאת דעת ואיסור מוקצה על זה.

תס. יל"ע לכאור' בדברי רבינו, מצד הדין דגורגרות וצמוקין שהעלן לראש גגו דקיי"ל בשבת [מ"ה ע"א] דגם לשי' ר"ש הוי מוקצה, ולשי' רבינו דלא שייך הקצאה באוכלין כיון דכל אשר לו אדם נותן בעד נפשו ותמיד דעתו עליו לאכלו, יקשה לכאור' מ"ט מודה ר"ש דדחינהו בידים והוי מוקצה.

והנראה דצ"ל בבביאור שיטת רבינו, דשאני גורגרות וצמוקין דיכול לאפקעיניה לגמרי מתורת אוכל, והביאור בזה דהנה גורגרות וצמוקין אינם מוקצה א"כ הויין חזו ולא חזו לאכילה, דהיינו דאיכא אינשי דאכלי ליה ואיכא

17

הוכחה
להלכה
חלוקת
דברים

ומוכח דבר זה מסוגיא דמירה (שבת) דף מ"ג
ע"ג גבי פורסין מחללה ע"ג כוורת של
דבורים כו', מני אי ר"ש לית לי מוקצה, אף על גב
דחותן שתי חלות מוקצות נינהו, שעליהן מתקיימות
הדבורים כל ימות הגשמים, והוי מוקצה מחמת חסרון
כיסוי, אלא דבמדי דמיכל ל"ש הקלחה מחמת
חסרון כיס, דאם ירעב ודאי יאכל את הדבש, ודעמיה
דאינש אלל מידי דחוי ליה, וצמ"וי (שבת) שם שכתבו

באכילה חסא, ולכן לא נזכר ענין הקלחה מחמת חסרון
כיס אלל בכלי, לענין טלטולי או השתמשות שלו, דכיון
דמוקצה חותו מחמת חסרון כיס אסא דעתיה לגמרי
מיני ומקפיד עליו. וזוה מלאנו להגמרא פ"ק דבילה
דף ו' ע"ג מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם, דדעתיה
דאינש אלל מדי דחוי ליה, ועובר במעי טריפה ראוי
לכשולד, הלכך מאתמוול דעמיה עלי' כו', הרי מפורש
סגרא דקין, ו"ב.

אורה ושמחה

אמנם יש להעיר בזה, ממש"כ הרמב"ם בהל' שבת
[פרק כ"ה הלכה ו'] לגבי דין מוקצה דדלתות הבית
שנתפרקו, דאע"ג שהם כלים מ"מ אסורים בטלטול כיון
שלא הוכחו. וכבואר מדבריו, דדלתות הבית אע"ג שאינן
מוקצין לענין שימושן [דהיינו לפתוח ולסגור], מ"מ מוקצין
הן לגבי טלטול, וכן כבואר בדברי המג"א [פי ש"ח ס"ק
י"ט], עיי"ש. ולפי"ז יש להוכיח דלא כמש"כ רבינו דאם
אינו מוקצה לענין אכילה דאינו מוקצה ג"כ לענין טלטול,
אלא מכאן חזינן דלא תליין הני ב' דיני איסור מוקצה
אהדדי, ולעולם אע"פ שאינו מוקצה לענין שימוש, מ"מ
הוי מוקצה לענין טלטול.

וכיוצ"ב כבואר לענין עצים העומדים להסקה כיו"ט
שכותר להזיזן לצורך השמישתן בהסקה, ומ"מ אסור
לטלטלן לשאר טלטולין, וכדאיתא בגמ' ביצה [ל"ג ע"א],
הרי דאע"ג דעומדים לשימוש של הסקה מ"מ דינם מוקצה
לענין איסור טלטול.

[ויתכן לבאר בדעת רבינו, דס"ל לחלק בין דבר שהוא
כלי לדבר שאינו כלי, ומאי דאמרי' בסתם עצים שעומדים
להסקה וכן בדלתות הבית, דאע"ג דמותר לטלטלן לצורך
השמישתן מ"מ אכתי מוקצין הן לשאר טלטול בעלמא,
היינו טעמא דוקא משום דאינם כלי, [ועי' מה שנחלקו
בזה רש"י והרמב"ם לענין דלתות הבית, דברש"י שבת
קכ"ב ע"ב [ד"ה אף על פי שנתפרקו] כבואר דנקט דאינם
כלי, משא"כ שי' הרמב"ם בהל' שבת [פרק כ"ה הלכה
ו'] מבוואר להדיא דס"ל שדלתות הבית שנתפרקו הרי הן
בתורת כלין, אבל בדבר שהוא כלי, בזה אמרי' דכיון
דחזי לשימוש אחד הרי ממילא חזי ג"כ לשאר טלטול
בעלמא אף שלא לצורך השמישתו.

ובביאור ד' רבינו כאן, יש לדון דתפס בפשיטות דאיכא
לדמויי אוכל לכלי לענין זה, ומיגו דחזי לצורך השמישתו,
ה"ה דלא נעשה מוקצה כלל, והיינו ביאור סברת רבינו
כאן לחלק בין אוכל לעצים להסקה, ויל"ע.

תסב. עי' תו"י במס' שבת [מ"ג ע"ב] שכתבו בזה"ל:
"ומשמע ליה שיש שם חלות הרבה דלא הוי מוקצה
מחמת חסרון כיס", עכ"ל. וכבואר להדיא דנקטו דשייך
דינא דמוקצה מחמת חסרון כיס גם לגבי אוכלין.

אינשי דלא אכלי ליה, ואי אומניה נפיק ליה מתורת מוקצה
ואי לא לא, וא"כ י"ל דהא דמהני בהעלותן לראש גגו
לשוויניהו מוקצה, ה"ט כיון דבפעולה זו הרי הוא מבטלן
מתורת אוכל, ושויניהו באוכל שאינו ראוי לאכילה כלל
ולכן מודה ר"ש דהוי מוקצה, אבל לעולם בשאר אוכלין
דנשארו בתורת אוכל כיון דחשיב ראוי לאכילה, לא שייך
בכה"ג תורת מוקצה על זה, וכמו שביאר רבינו כאן.

ולכא"ו יש להביא סיעתא לדברי רבינו, ממש"כ הר"ח
בפירושו למס' שבת [קכ"ד ע"ב], עיי"ש שפירש בהא
דאיתמר בגמ' משמ"י דרב נחמן, הני ליבני דאישחזיר
מבניינא שרי לטלטוליניהו, דחזו למוזגא עלייהו, שרגיניהו
ודאי אקציניהו דקאי הן מיכרא דר"ג גם לפי שי' ר'
שמעון דלית לי מוקצה בעלמא, אלא כאן מודה אפי'
ר"ש דהוי מוקצה, משום דהני כי שרגיניהו כגרוגרות
וצמוקים דמו, עכ"ד.

ועי' לכא"ו בדבריו, דהא דמודה ר"ש בגרוגרות
וצמוקים הוא דוקא בהני דחזו ולא חזו, והיינו שאינם
ראויים לגמרי לאכילה, אבל כאן ראויים לגמרי הני ליבני
לישיבה עליהן, ואיך אפשר לדמותן לגרוגרות וצמוקים.
מיהו לפימ"ש"כ כאן רבינו נחא ליישב ד' הר"ח, דיש
לומר דכל מאי דבעינן דתהא לא חזו קצת במוקצה
דגרוגרות וצמוקים, היינו טעמא מפני דאל"ה לא הוי
שייך תורת דין מוקצה באוכל, ודוקא בלא חזו קצת
לאכילה אפשר לומר דבוה שמעלן לראש גגו משויניהו
כלא חזו כלל, ונפקע תורת אוכל מהגו"צ ולכן דינם
מוקצה, משא"כ בלבנים דאינן אוכלין כלל, ואשר ע"כ
שייך שפיר להקצותן אפי' אי חזו לגמרי להשתמש בהן
לישיבה, ואע"ג דחזו לגמרי לשימוש, מ"מ שייך דחינהו
בידים היכא דשרגיניהו, ודמיין לגרוגרות וצמוקים דלא
חזו קצת, דבכה"ג בטלן מתורת אוכלין, ושייך בהו
הקצאה בידיים אף לשי' ר"ש, וא"ש ביאור כוונת הר"ח
וכמשנ"ת, ורו"ק.

תסא. יש לדון בדברי רבינו, דמשמע דס"ל דכל דבר
שלא הוקצה לשימוש, ה"ה שאינו מוקצה לענין איסור
טלטול, והיינו ביאור דבריו שכתב דמיגו דאוכלין אינן
נעשין מוקצה לענין אכילה, ה"ה שאינן בתורת איסור
מוקצה לענין טלטול.

גוונת הוי מלאכתו, ולאו נולד הוא, ולטלטל בשבת, וא"ל ר"י מי דמי הסהו הסקו מבפנים ומעומד, וע"ז אמר רבא"י ששברי תנור נטלין בשבת. ומוכח דדוקא בתנור שעושה מעשה טפקא שבריו נטלין בשבת, אבל באין עושין מלאכה אפיה כלל אסור לטלטל, ואנן קיי"ל כהך סהדווא דרבא"י, כדאמר רבינא גבי כסוין שאינו לריך צית יד, וזה טעמו של רב אמר גאון. ובה"ג שלנו כתב על שברי תנור וקיי"ל ר' יהודה ורבא"י הלכה כרבא"י, הראה דכוונתו על הך דאמר מנחות ס"א ע"ב, הואיל ורב גברי, יעו"ש ברש"י (ד"ה ורב).

ה'לכה יג בהשנות עד שחורתי בו.

ג"ב. עין במלחמות בזה (שבת מט, ב בדפי הר"ף ד"ה ומה שכתב).

ה'לכה טו ביצר פנה שהיתה טמונה בתבן בו.

התוספות (שבת קכג, א ד"ה פגה) פירשו להניחה ע"מ לטעלה, וכן בפוגלא נדחקו רבנן בחוס' (שם ד"ה האי). והאמת ללא מלאנו דיהיה נסיון לדבר האסור אלא כלי"ה, אבל אוכל דאמרנו דכל מודי דחוי לאינש לא מקצו דעמיה מיניה [צ"ה דף ו' ע"ב] ל"ש דיהא נעשה נסיון"ה, רק נהא דאמרנו סוף כירה (שבת מז, א) הגת לנר שמן כו'.

ומשמע ליה וכו') נדחקו בזה, וזה פשוט ומפורש בלשון רבינו. **ל**

ה'לכה יב וב"ב כל הכלים הניטלין בשבת שנשברו בין קודם השבת בין בשבת שבריהן נטלין, והוא שיהיו שבריהן עושין מעין מלאכתן.

פירוש אף אם אין מעין מלאכתן הראשונה, כמו שברי עריבה לכסות בהן, דאין זה מעין מלאכתן הראשונה אלא אם יש בהן לגוק לתוכן, ופסק בחכמים, ובגמרא (שבת קכד, ב) דחכמים שברי דאף על גב דאין עושין מעין מלאכתן הראשונה לאו נולד הוא, ודוקא כי נשברו ביום טוב ושקיל להו לעלים זה מקרי נולד, ואין מסיקין בשברי כלים. לכן אינו מובן לי דברי המג"א, שכתב דלמאן דאסר נולד בשבת יהא אסור בטלטול כ"ו שאינו ראוי למלאכה ראשונה, יעו"ש בדבריו סימן ש"ח ס"ק י"ד, ט"ו, ונ"ב"ה.

מוקצה
דשברי
כלים תלוי
בעושיין
משין
מלאכה
(אפי' אינו
מעין
מלאכתו
הראשונה)

אמנם רב אמר גאון פסק כר' יהודה דהוי נולד, ואסורה בטלטול בשבת, יעוין ר"ף (שם מה, א בדפי הר"ף). ונראה לנו בטעמו, דסבר כדמסיק רב אשי (שבת קכה, א), דבחוספתא (שבת פט"ו ה"ט) פליגי ר"מ ור' יהודה באינו עושה מעין מלאכה הראשונה, ובעושה מעשה טפקא, היינו מלאכה אפיי, ועל זה אמר ר"מ לר"י לדברין אודי לי מיהת דכהאי

מקור ש"י
ד"י צמח
נאון דפסק
דשברי
כלים הוי
נולד

אורה ושמוח

בשבת מחמירין כשי' המג"א, מ"מ יו"ט שאני ודינו לקולא, עיי"ש.

תסח. מבואר שיטת רבינו דנקט ביסוד דין איסור בסיס שהוא משום מוקצה, שהרי אקצינהו לבסיס למוקצה ומוקצה דעתו ג"כ ממנה, ולכן נקט לחלק דשאני אוכלין דלא שייך בהו הקצאה ודינם שלא חל עלייהו איסור בסיס. וכ"ה מבואר להדיא כפירוש זה בגדר בסיס בלשון רש"י שבת קמ"ב ע"ב [ד"ה נעשה החבית], שפי' דחבית שהניחו עליו אבן נעשה החבית בסיס לדבר האסור ואסור להטותה, דאף החבית מוקצה, עיי"ש.

וע"ע מש"כ בשו"ת דבר שמואל [סי' קע"ג], דכשמניח האבן ע"ג החבית, הוי כמכוין להקצות החבית משימושיה לכל יום השבת, ומבואר ג"כ כנ"ל בגדר איסור בסיס. אמנם בחזו"א [אור"ח סי' מ"ז ס"ק כ"ג] נקט לפרש באופ"א בגדר איסור בסיס, שהוא מטעם טפלות להמוקצה, ולפי"ד ליכא לחילוק שכי' רבינו בין אוכלין לשאר מידי אי נעשה בסיס, דהא אין סיבת הקצאה האוכלין בתורת בסיס מצד עצמן, אלא מצד טפלותן למוקצה, וא"כ גם אוכלין שהן בסיס למוקצה אסורים בטלטול אגב המוקצה שעליהן.

תסג. אכן יעו"ש במג"א שמבואר שמפרש בסוגי' הגמ', דכו"ע סברי דחשיב מציאות של נולד, אלא דפליגי ר"י ור"מ בדין נולד אי אסור או לא, ולפי"ז א"ש דבריו, ולק"מ מה שהקשה עליו רבינו.

[ועיקר פירוש זה תלוי בפלוגתא דרבוותא, דפליגי האם המב' ר"מ ור"י הוא במציאות אי חשיב נולד, או בדין אי סברינן מאיסור נולד, דבתוס' קב"ד ע"ב [ד"ה ורבא] מבואר כדברי המג"א דבהלכה פליגי ר"י ור"מ אי אסרינן בנולד, [אבל כו"ע מודו דחשיב כנולד], ולכן רבא דס"ל בעלמא איסור נולד ע"כ מחמיר אם נשברו הכלים בשבת עצמו, וכן הוכיח החזו"א [אור"ח סי' מ"ז ס"ק י"ב]

תסד. עיין ברמ"א שו"ע אור"ח סי' ש"א סעי' ח' שכתב דאין באוכלין משום בסיס לדבר האסור, עיי"ש. אלא שנחלקו בבואר כוונתו, דבמג"א שם [ס"ק כ"ג] כתב דלאו דוקא אוכלין. ודעת רבינו לפרשו כפשוטו דליכא דין בסיס באוכלין. ויעוין עוד בזה במשנה ברורה שם [ס"ק כ"ט], ובשער הציון [ס"ק ל"ג]. ובספר מנחת שבת [בשו"י המנחה אות דין] הכריע להקל בשעת הדחק.

ובספר שמירת שבת כהלכתה [פרק כ"א הערה ט"ו] כתב לדון בזה, דיתכן לחלק בין שבת ליו"ט, ואף אם

בסיס
למוקצה
ש"י דין
בבב"ל ולא
באוב"ל

בעזרת

עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ

שו"ת

נשמת שבת

חלק ג (ב)
הלכות מוקצה

*

בולל בירורי הלכות בהלכות שבת המצויים
(השייבים לשו"ע סו' ש"ח - שי"ב)

*

כל אלה חוברו יחדיו בעזרת ד' יתברך ויתעלה
ע"י הצעיר באלפי

ישראל דוד הארפענעם

רב דביהמ"ד "ישראל והזמנים"

מח"ס ישראל והזמנים ג"ח, שו"ת ויברך דוד ה"ח

ספר חינוך ישראל, ס' נשמת ישראל ג"ח

שו"ת מקדש ישראל ז"ח, וש"א"ס

ברוקלין נ.י. - אלוף תשע"ב לפ"ק

דפוס הכתב

כשאין דמיו יקרים

76 כתב במג"א (סק"ג) דכלי שעומד לסחורה "שרמיו יקרים" אסור, ואם אין דמו יקרים רק אם נתנן לאוצר אסור, וכס' תורת שבת השיג על המג"א דאינו תלוי כלל בדמיו יקרים אלא בקפידא, דאם אינו מקפיד עליו שלא לטלטלו אפילו דמיו יקרים כגון כוס של זהב אפ"ה מותר לטלטלו, ואם מקפיד עליו שלא לטלטלו אפילו אין דמיו יקרים כגון סכין של מילה אסור לטלטלו ע"כ, וכן בשו"ע הרב כ' שהיינו אף בכלים שאינם יקרים. L

מידי דמיכל

77 מבוואר בשו"ע (סי' ש"י ס"ב) דפירות (ושאר מידי דמיכל) העומדים לסחורה אינם מוקצים, ומותר לאכול מהן בשבת, והטעם באחרונים משום שלעולם אין אדם מסיח דעתו מאוכליו, ודעתו עליהן לאכול מהם כשירצה, וע' בערוה"ש, ויתבאר אי"ה בתשובות דלהלן.

כ' בס' חיי"א (כלל ס"ו ס"ב) דכתבי קודש (וכן אוכלין) העומדים לסחורה אינם מוקצין, כיון שהם לצורך שבת לא רצו לגזור... שהם דברים שמצוה לעסוק בהם (או להתענג) עכ"ל, וכ' בספר שלמי יהודה (פי"ב) דה"ה דכתבי יד יקרי ערך המיוחד לסחורה דינם כאוכלים ומשקים ואינם מוקצים, ועדיין צ"ע בזה, ובפרט לפמש"כ בס' אור שמח הטעם דבאוכלין אין מוקצה בדבר העומד לסחורה משום שאם לא יהיה לו מה לאכול כל מה שיש לו יתן בעד נפשו, וזה לא שייך בכתבי יד יקרי הערך (ובפרט אותן שמחמת המשמוש עלולין להפחית דמיו).

וע"ע בקובץ מקבציאל (גליון כ"ו ע' קצ"ב) בהא דדבר העומד לסחורה אי חשיב מוקצה מחמת חסרון כיס, ומהו באוכלין ככה"ג. L

☆☆☆

סימון קמ"ב

שאלה - קנתה בגד יקר (של נשים) ואח"כ הבחינה שאיננו מתאים כל כך לה ועל כן היא רוצית להחזירו (שיש תנאי בהמקח דאפשר חזרה כל זמן שלא השתמשו בו) האם הבגד מוקצה (מחמת חסרון כיס) בשבת.

תשובה - מוקצה כחסי"כ. לכאורה אם כבר החליטה להחזירו, ועל כן מקפדת שלא להשתמש בו (שהם אין לוקחים בחזרה חפץ משומש) נעשה מאז אצלה ככלי העומד לסחורה ומקפיד עליה דמבוואר ברמ"א (סוס"א, ובדבריני לעיל ובסי' קמ"ג) דהוית מוקצה.

ואף אם באמצע השבת החליטה שאינה רוצית להחזיקו רק להחזירו ג"כ נעשית מוקה מאז כמו שכתבו הפוסקים לגבי סכין של מילה שעד המילה איננו מוקצה (שעומדת לשימוש) אבל מיד לאחר המילה חזרה לאיסורא קמא דהוית מוקצה דחסי"כ.

ובל זה כשהחליטה כן אבל אם לא החליטה עדיין להחזירו ועדיין רוצית ללבשו ולבודקו (ולשאל חו"ד של אחרים) איננו מוקצה, וכמו כן אם הם לוקחין בחזרה תוך זמן מסויים מהקנויה אפילו בגד שלבשוהו כבר ג"כ איננה מוקצה שהרי עדיין יכולה ללבושו.

☆☆☆

סימון קמ"ג

78 שאלה - חתן וכלה שקיבלו מתנות כפולות והם רוצים להחליף הכפולות האם הכפולות מוקצין.

תשובה - הן מוקצין מחמת חסי"כ. היות שהוא מקפיד שלא להשתמש עמהם כדי שלא יהא נראה כמשומשים ולא יסכימו אח"כ

לקבלהו בחזרה (ולהחליף ההלכה, דכיון שרוצה ל להשתמש בו, דכלים מע ויש משום גניבת דעת משומשים על חשבון ע חדשים לגמרי (ממילא שישתמש עמו להחזירו ל אעפ"כ יהא אסור, ועדיין בשבת (ע' י"ב) שמביא נ סתם כלי שקנה בחנות זו כמקצה מחמת חסי"כ כדי וכ"כ בס' חוט

בחור בר מצוה שיש לו רוצה להו

צ"ע, ובחור בר מצוה ש (למתנת בר מצוה) והוקצה כדי להחזירם (ולהחליפם) כיון שהוקצום לסחורה לפמש"כ בחיי"א (סו"ב) שאף אם הניחם באוצר דהיינו רק ספר א' מכל כפולות, וכבר השאיר א' ב האחרים כדי להחזירם ל הערצאג שליט"א העיר ש החנויות מקפידין מלהניח ספרים החדשים שבחנות שבני"א מסתכלים בתוך הר הם קונים הספרים בתור בודאי לא יקפידו אם הב בספרים אלו, וצע"ק (הבר מצוה) חושש מלהני בתוכו שחושש שמא אח"כ לקבלו בחזרה במענה ע לעצמו ודאי שלא יסתכל אחרים מסוג זה), מיהו י שמתחילה לא רצו חד"ל ל

שוב בכלל לא נכלל ספרים ככלל גזרותם וממילא דלא שנא בין איזה סוג ספר, אף אם באמת מקפיד

עלה.

☆☆☆

סימן קמ"ד

שאלה - שמש בכיהמ"ד שמוכר טלית קטן או כיפות (קאפלעך בלע"ז) מהו ליטול משם בשבת.

תשובה - מותר. אף דקיי"ל דכלים העומדים לסחורה אסור לטלטלם

היינו דבר שאינו עומד לשימוש ולמכירה בשבת, משא"כ באלו שהוא דבר המצוי שאחד מן המתפללים (או הוא עצמו) יצטרכו בשבת לא' מתשמישי קדושה הנ"ל וממילא שלא אסחי דעתיה מינייהו, ובפרט לפ"מ שהבאנו בס"י ק"ז מאיזה אחרונים דדין זה אינו נוהג בכלי היתר, או לפ"ד החקקי לב שהבאנו שם דבכלל אינו נוהג דין זה בחנות.

☆☆☆

סימן קמ"ה

שאלה - מי שיש לו חנות של טשאקלא"ד יקרים מאוד המיועדים לסחורה, ומקפיד לעולם שלא להשתמש באלו לעצמו ולבני ביתו אי מותר לו ליטול מהם בשבת (כגון אם נזדמן לו אורח חשוב וכדומה).

תשובה - אם מקפיד בכל הימים שלא להשתמש בסוג זה לו ולבני משפחתו י"ל דהן מוקצין. הגם שמבואר בשו"ע (סי' ש"י ס"ב) דאפילו פירות העומדים לסחורה אינם מוקצים, ומותר לאכול מהן בשבת, והטעם בלבושי שרד ובמ"ב שם (סק"ד) משם התוס"ש משום שאין אדם מסיח דעתו מאוכלין,

לקבלהו בחזרה (ולהחליפו לו), ועוד מפני צד ההלכה, דכיון שרוצה להחזירו שוב אסור לו להשתמש בו, דכלים משומשים דמיה פחותים, ויש משום גניבת דעת להחזיר לחנות כלים משומשים על חשבון שאינם משומשים אלא חרשים לגמרי (ממילא אפילו שיוכל אחר שישתמש עמו להחזירו לגמרי למעמדו הראשון אעפ"כ יהא אסור, ועדיין צ"ע), שו"ד בס' טלטולי בשבת (ע' י"ב) שמביא מהגרשו"א ז"ל דאפילו סתם כלי שקנה בחנות והוא רוצה להחזירו הוי כמוקצה מחמת חס"כ כדי שלא יראו משומשים, וכ"כ בס' חוט שני (ג-מג).

בחור בר מצוה שיש לו ספרים כפולות שהוא רוצה להחליפם

צ"ע. ובחור בר מצוה שקיבל ספרים כפולות (למתנת בר מצוה) והוקצה מן הצד אחדים מהם כדי להחזירם (ולהחליפם) לכאורה הן ג"כ מוקצין כיון שהוקצום לסחורה (פ"י להחליפם) נואף לפמ"ש"כ בחי"א (סו-ב) דספרים דינם כאוכלין שאף אם הניחם באוצר אינם מוקצה, מסתבר דהיינו רק ספר א' מכל מין, אבל לא בספרים כפולות, וכבר השאיר א' בביתו לשימוש, והצניע האחרים כדי להחזירם להתנות, אבל הגר"ש הערצאג שליט"א העיר שאולי מאחר שאין בעלי החנויות מקפידין מלהניח אחרים להסתכל בתוך ספרים החדשים שבחנות (והקונים יודעים ג"כ שבני"א מסתכלים בתוך החנות בהספרים ואעפ"כ הם קונים הספרים בתור ספרים חדשים), א"כ בודאי לא יקפידו אם הבחור בר מצוה יסתכל בספרים אלו, וצ"ע"ק דבדרך כלל הבחור (הבר מצוה) חושש מלהניח לאחרים להסתכל בתוכו שחושש שמא אח"כ לא יסכים בעל החנות לקבלו בחזרה במענה שהוא משומש (והוא לעצמו ודאי שלא יסתכל באלו שהרי יש לו אחרים מסוג זה), מיהו יש מקום לומר דכיון שמתחילה לא רצו חז"ל לגזור על ספרים, א"כ

(של נשים) יננו מתאים לחזירו (שיש ל זמן שלא צה) (מחמת

אורה אם כבר כן מקפדת בחזרה חפץ זמד לסחורה א' ובדברינו קצה.

אינה רוצית ת מוקה מאז מילה שעד ש) אבל מיד היות מוקצה

א' החליטה ית ללבשו רים) אינו י"ה תוך זמן יד כבר ג"כ לובשו.

י מתנות להחליף צין.

ס"כ היות מש עמהם יימו אח"כ

ודעתו עליהן לאכול מהם כשירצה [וע"ע שם בשו"ע דאפילו אם הניח ביצים תחת התרגולת מבעו"י ואח"כ נתיישב בדעתו לאכול בשבת דמותר], וביתר ביאור בס' אור שמח (פכ"ה ה"ט) דהואיל דכל מה שיש לו לאדם יתן בעד נפשו, ואם לא יהיה לו מה לאכול יתן אף הון רב עבור דבר מאכל, אם כן ברור שבסתר ליבו אין בכוונתו להקצות לחלוטין את דברי המאכל, אף שהם עומדים לסחורה, וע' בס' שש"כ (פ"כ הערה ס"ג).

אכתו יש לומר דזהו רק בסתם אוכלין ופירות וכדומה, מה שמזמן לזמן גם הבעל הבית אוכל ממין ומסוג זה, משא"כ בכנידון שאלתנו שהם טשאקלאדין יקרות מאוד והוא יודע בעצמו שאין דרכו מעולם לאכול מהם או להאכיל מהם לבניו (מחמת יקרותם, ובפרט מי שמתנור ממותרות) יש לומר דהם שפיר מוקצים מחמת חסרון כיס (אף אם נודמן לו סיכה בלתי צפויה) שרוצה לכבד בהם לאיזה אורח, דבכה"ג גם לא שייך לומר שקנאו לכך שיהיה מזומן לו כשיודמן לו שיצטרך להם לכבר עמהם אורחים, דהא קנאו על דעת למוכרם), וגם בזה לא שייך כל כך סברת האור שמח הנ"ל דאלו אינן עשוין לשובע רק לשם מעדנים, ולא מסתבר לומר לגבי מעדנים דכל מה שיש לו לאדם יתן בעד נפשו, ואם לא יהיה לו מה לאכול יתן אף הון רב עבור מעדנים, וכן משמע באמת ממחצהש"ק (ש"ח סק"ג) דבאמת גם באוכלין העומדין לסחורה אם הוא מקפיד עליהן שמוקצין.

ויל"ע לפי מה שהבאנו מהחיי"א (סו"ב) הטעם דאוכלין העומדים לסחורה אינן מוקצין משום שלא רצו לגזור.. על דברים שהם 'להתענג', ויל"ע אם כוונת להתענג היינו צרכי הסעודה ממש, שהם מכלל עונג שבת, אבל לא בשביל תענוגים יתרים, או דילמא אף מעדנים וממתקים בעלמא.

עוד יש מקום לומר דמתחילה לא גזר כלל על מיני אוכלין, ולא חילקו בין מין למין וממילא שאף אם באמת מקפיד אינן מוקצין. **שו"ר** בס' מגדנות אליהו (ח"ב סי' צ"ג) שמביא משו"ת יגל יעקב (או"ח סי' מ"ז) שהוכיח שבאוכלים אפילו מקפיד עליהן אינם מוקצה דהס"כ, ושכן משמע מס' מקור חיים (לבעל חור"ד) שכו' ע"ד המג"א (סק"ג) שאפילו אם מקפיד ליכא חס"כ באוכלין עיי"ש (ודוחק לחלק בין אוכלין למיני נא"ש (ממתקים)).

☆☆☆

סימן קמ"ז

שאלה - א' מבני ביתו קנה מידי דמיכל עם הכשר חלוש והוא רוצה להחזירו להחנות אחר השבת אם בינתיים המאכל מוקצה.

תשובה - מוקצין (כחס"כ). לאור הניל מסתבר דבכה"ג הן מוקצין, דבזה אף שהן אוכלין לא שייך לומר שלא אסח דעתה מזה מערב שבת לגמרי כיון שלשיטתיה אינו ראויין לאכילה לו ולבני ביתו [אבל אם אין בדעתו להחזירו להחנות אינו מוקצה, דהן ראויין לאחרים (שאוכלין מהכשר זה) או לעכו"ם ולכך הם עומדים].

☆☆☆

סימן קמ"ח

שאלה - ספרי קודש העומדים לסחורה (כגון שמש של ביהמ"ד שמוכר ספרים) אם מותרים בנ"א לטלטלם, אורח הם מוקצים ככלי סחורה.

שמש בביהמ"ד המוכר ספרים אי מותר (הוא או אחרים) לעיין בהספרים בשבת.

מהו להמחבר שהוא קופסאות הספרים מ לו מקום עמידתו, שיופסדו מי

תשובה - מור מהחיי"א

אוכלין) העומדים לסחר לצורך שבת' לא רצו לו לעסוק בהם (או להתעו בזה, ובס' נחלה ליע רבספרים שהרוך לעי מסתבר דשרי גם להחז אף להסחור שנשבר סכ ביתו מסכיני חנותו דזה לפי תשרי הדברי יואל ו מסחר הספרים שבני"א בהספרים (כרי לבחון : הבעה"ב מקפיד על כ אקציה הבעה"ו

מחבר או מו"ל ספר נ קופסאות הו

צ"ע. להנ"ל לכאורה : ספרים מאותו הסוג אי חזו למי שירצה להסתכ כל כך לבוא לבית המ סוכ"ס למעשה לא הוקז שקופסאות ספרים חדי שעומדין לסחורה) חדי כמה ספרים לעצמו לו (ושוב כולם ראויים להבעלים שיעיינו בהם או בהחנות, וצ"ע בטע שאסור לחלק ספרים נ משום איסור מתנה ב' מ